

https://www.rfi.fr/uk/86%D1%96%D1%97?fbclid=IwY2xjawTL901leHRuA2FlbQIxMABicmlkETF6WGZVd3c3MjhWbDNNeEd4c3J0YwZhcHBfaWQQMjlyMDM5MTc4ODIwMDg5MgABHnv7vJkyuld68D8koj4rILsy0E1CZNgtc7SS5BDtysjG_v4c-MFfB02lCup_aem_NAferK2nff3YG-1_pvhtFA

Перша сорочка немовляти і козацький хрест: як українки відроджують тисячолітні традиції

Київ, Україна – У київській бібліотеці щотижня збираються жінки, щоб шити традиційні українські «льолі» – перші дитячі сорочки архайчного хрестоподібного крою, орнаментовані давніми двосторонніми швами, яким тисячі років. Те, що починалося як клуб із вивчення давнього рукоділля, під час повномасштабної війни перетворилося на волонтерський рух і простір психологічної підтримки. Як давня давня сорочка пов'язана з козацьким хрестом і як «Льолямарафон» об'єднав українок у різних країнах світу – розповідає RFI Українською.

Опубліковано: 18/07/2026 - 07:00

Льоля та іграшки ручної роботи, створені під час зустрічі «Жіночого кола Тані Срібної» © Тетяна Срібна / Facebook

Автор: [Софія Назаренко](#)

«Жіноче коло Тані Срібної» – це спільнота жінок і дівчат, об'єднаних любов'ю до [традиційного українського рукоділля](#). кожного четверга вони збираються в столиці на вулиці Винниченка, 16, у Публічній бібліотеці імені Лесі Українки.

На перший погляд, це звичайний клуб за інтересами, де шиють сорочки, створюють обереги чи проводять майстер-класи, насправді ж сьогодні – це волонтерська ініціатива та простір психологічної підтримки, де реалізуються благодійні волонтерські проєкти, такі як «Льолямарафон», «Оберегова вишита сорочка», «Рушники зцілення». Окрім повернення до витоків та популяризації національного одягу, для багатьох учасниць проєкту спільна робота стала способом відновити внутрішню рівновагу, зосередитися та підтримувати одна одну в умовах війни.

Жінки за круглим столом вишивають сорочки у столичній бібліотеці ©
Тетяна Срібна

Як дитяче захоплення стало справою життя

Для Тані Срібної все почалося в родині: прабабина хата в селі Юрівка, що на Київщині, сповнена рушників і вишитого текстилю. Саме з цих дитячих спостережень і історій прабабусь сформувався інтерес до народної вишивки. Але справжнім поштовхом стало усвідомлення, чим відрізняються вишиті вироби різних регіонів України. І що сорочки, вишиті хрестиком, – це наймолодше явище в історії вишивки. І що художня гладь – це декоративне мистецтво, а не образно-символічне і глибинно-традиційне.

Далі почався етап пошуку і самоосвіти. Де? В бібліотеках! Таня вивчала в тому числі іконописну традицію у вишивці, досліджувала рушники та народне вбрання. З часом виокремила Київщина з її розмаїттям і характерними чіткими ознаками місцин навколо столиці. Згодом це захоплення вийшло за межі особистої історії. На початку 2000-х, коли український інтернет лише формувався, вона стала модераторкою першого україномовного форуму «Спілкування за вишиванням», де згуртувала велику спільноту для дослідження вишивки свого краю і цілої України. Заснувала форум художниця Єлизавета Омельчук з Фастова, яка прагнула дізнатися більше про народний одяг і вишивку, щоб писати картини на фольклорну тематику. Вона запропонувала Тетяні наповнювати його матеріалами про вишивку.

«Тоді не було сучасних смартфонів – усе фотографували на “Нокія”. Ми не знали облич одне одного, спілкувалися під ніками “Калина”, “Дмитрик”, ін.. Але вже тоді формувалося потужне ком’юніті», – каже Таня Срібна.

Нитки, які використовують під час ручної вишивки та створення оберегів © Тетяна Срібна / Facebook

У 2011 році на запит дівчат розвіртуалізуватися і зустрітися, Таня вперше зібрала учасниць форуму наживо в Києві в бібліотеці імені Наталії Забіли. До зустрічі учасниці привезли свої скарби (родинні сорочки, рушники,

власноруч вишиті вироби), провели паралельно п'ять майстер-класів в усіх приміщеннях бібліотеки на понад 150 людей.

Ця зустріч стала початком хвилі проведення подібних заходів в бібліотеках в різних куточках України. Зокрема, заходів проєкту «Вишивка етнографічна "Український народний орнамент Ольги Петрівни Косач"», де відшиті полотна з орнаментами передавали одна одній для вивчення і проведення майстер-класів для всіх охочих в різних куточках України (17 областей, 30 майстринь, 200 подій, 5000 учасників). Потім ця колекція зразків була урочисто подарована Музею Лесі Українки в Києві.

З того часу кожен охочий може ознайомитись з відтвореними орнаментами першої наукової ґрунтовної роботи з української орнаментики в музеї на Саксаганського, 97.

Ці перші живі зустрічі стали основою того, чим Таня Срібна займається сьогодні – об'єднанням жінок і збереженням культурної пам'яті вже в умовах повномасштабної війни.

Жіноче коло Тані Срібної збирається щочетверга в бібліотеці імені Лесі Українки на вулиці Винниченка © Особистий архів Тані Срібної

Початок «Льолямарафону»

Історія льолі в житті Тані Срібної почалася ще у 2009 році. Тоді Таня досліджувала [вишивку Лесі Українки та її матері Олени Пчілки](#). Серед архівних матеріалів вона натрапила на дитячу сорочечку, яку Леся Українка пошила для свого похресника Михайлика Кривинюка. Це була ще не льоля, але саме тоді Тетяна носила дитину під серцем і серйозно зацікавилася традиційним дитячим одягом.

«Я не знала, як це буде. Вона мене просто кликала. Вирізала інтуїтивно хрестоподібний крій і вишила і зібрала льолю абсолютно вручну. Пам'ятаю, що приїхала з пологового будинку й за десять днів її зробила. Потім в цій льолі охрестили донечку Олександру, Так почався рух, який продовжується дотепер – народжуються льолі для рідних і незнайомих дітей», – розповідає авторка проєкту.

Таня Срібна тримає льолю, на якій відтворений орнамент з сорочечки, вишитої Лесею Українкою для її похресника © Valentina Uvarova

Після того було багато проєктів, однак справжній «бум» припав на 2020 рік, коли в Instagram стали популярні марафони на різні тематики. От і Тетяна 6 січня 2020 року, ще в доковідні часи, запустила перший «Льолямарафон» на 14 жінок.

Для тих, хто не знає: **льоля** – це перша сорочечка для немовляти. У колі жінок вивчають традиції, які існували ще до появи звичного нам хрестика в орнаментах. Нещодавно дослідницям відкрився ще один глибокий сенс цього одягу: давня льоля має хрестоподібний крій, що повторює форму козацького хреста. До появи сучасного кроєного одягу це була просто накидка, яка трималася на тілі завдяки поясу та спеціальним браслетам чи намоткам на рукавах. Головне – щоб на людині був сам хрест як символ чотирьох стихій. Ці перші сорочки навіть не були зшитими. Зв'язок між полотном та

козацькими традиціями виявився набагато сильнішим, ніж здавалося на перший погляд.

«Чому саме на давніх козацьких могилах такі широкі кам'яні хрести, а в центрі – певні знаки? До нас прийшло чітке усвідомлення: скоріш за все, це символічне відображення того, що душа людини полетіла, а її розгорнута сорочка залишилася на землі. І на цій сорочці написано, чия вона. Кам'яний хрест на могилі – це метафоричне передавання в камені: тут лежить матеріальне, втілене тіло людини, яка носила цей одяг, а її душа – пішла далі», – поділилась дослідниця і співведуча марафону Лора Савчук.

«З Лорою ми познайомились в перші дні війни, і вона вже підтримувала мене і багатьох інших дівчат як кризовий психолог», – каже Таня Срібна.

Таня Срібна та Лора Савчук – кураторки благодійного проекту «Льолямарафон» © Особистий архів Тані Срібної

9-й «Льолямарафон» став особливим. Коли почалася повномасштабна війна, Таня усвідомила, що все непередбачуване, і відкрила доступ до всіх зібраних матеріалів для всіх бажаючих. Навколо тривала війна, але учасниці самі

почали писати Тані з проханням виходити в мережу і щодня спілкуватися наживо в Instagram.

«Дівчата писали: "Давай будемо проводити, виходь в Інстаграм, нам потрібен твій голос." Тоді кожен день я записувала ефіри. Моя дитина тримала мені дві лампи, і я писала ефір. Ми таки зробили цей 9-й марафон. Я опублікувала його на своїй стіні в Instagram. Він і зараз відкритий», – згадує Тетяна.

Жіноче коло Тані Срібної

В травні 2022 року одна з льоль потрапила в родину військових. Батьки виклали в соцмережі свою новонароджену донечку в льолі, загорнуту в прапор; і це привернуло увагу інших військових. Так народився інший всеукраїнський благодійний проєкт «Сорочка для захисника». Він породив хвилю інших волонтерських ініціатив. Наразі ми знаємо десятки благодійних проєктів, в яких жінки створюють оберегові вишиті сорочки на запит захисників і захисниць безумовно.

Виникла потреба збиратися офлайн, щоб підтримувати одна одну. З 4 серпня 2022 року «Жіноче коло» у Києві почало збиратися щотижня. Сьогодні учасниці зустрічаються в Публічній бібліотеці імені Лесі Українки на вулиці Винниченка, 16 щочетверга. Раз на місяць організовують додаткові суботні зустрічі для тих, хто не може долучитися в будні. Зазвичай приходить 7–8 жінок, часом 15–20, однак онлайн-спільнота значно ширша.

Долучитися може кожна. У «Жіночому колі» працюють над льолями, над обереговими вишитими сорочками, а також постійно створюють оберегові ляльки-мотанки, які регулярно передаються на передову та в евакуаційні машини. Будь-то може прийти і долучитися до кола і отримати підтримку. Льолі шиють виключно на благодійність. Запити на них надходять постійно звідусіль.

«Ми не бачимо цих дітей чи захисників, але дивовижним чином і льоля, і сорочка завжди знаходять свого власника», – розповіла Таня.

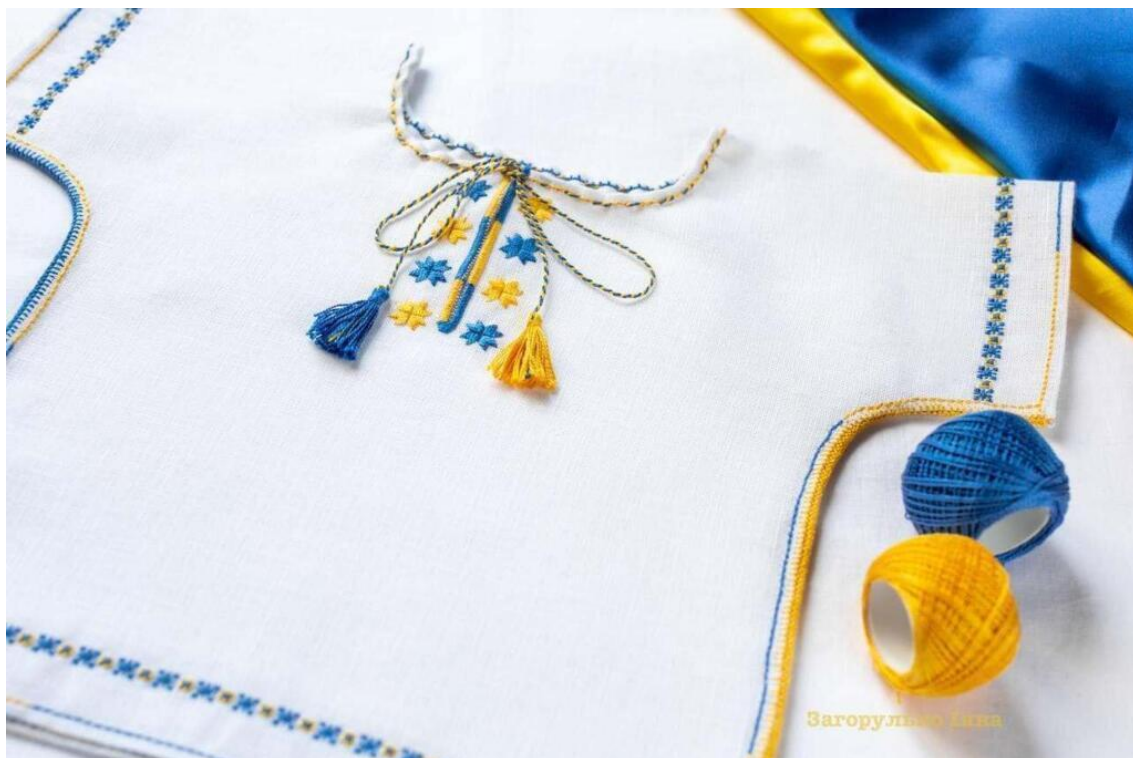
Водночас у колі діє принцип екологічності та доброї волі. Жінки ніколи не вишивають із позиції «причинити добро» – вони обов’язково запитують у батьків дитини або у самого бійця, чи цінно їм прийняти такий оберіг. Лише та за таких умов передається вишита річ.

Дві льолі вишиті жителькою Херсонщини Валентиною Вовченко для в родин військових © Тетяна Срібна / Facebook

Жіноче коло – це про внутрішнє наповнення

Справжній еволюційний стрибок для проєкту відбувся тоді, коли до нього приєдналася Лора Савчук – кризова менеджерка й психологиня екстремальних та кризових ситуацій. До цього «Льолямарафон» існував у більш камерному форматі. Але Лора подивилася на досвід Тані очима куратора та керівника. Вона допомогла переформатувати й структурувати величезні пласти етнографічних знань дослідниці так, щоб вони були абсолютно зрозумілими навіть для тих, хто вперше в житті бере голку в руки. Після цього проєкт одразу масштабувався вдесятеро, а Лора стала його співавторкою.

Перша льоля для маленької крихітки, вишита Інною Загорулько під час зустрічі жінок, організованої Тетяною Срібною © Inna Zagorulko / Facebook

«На початку війни дівчата приходили в коло і ділилися всім, що наболіло: агресією, страхами. Але швидко наставало виснаження, жінки просто зупинялися й не могли бігти на довгу дистанцію. Моя робота як психолога – допомогти повернути їм ресурсний стан. Я вчу дівчат базовим речам: фокусуватися, правильно дихати, регулювати свій стан», – зазначає Лора.

Якщо в колі хтось із учасниць втрачає внутрішній баланс, Лора проводить практики із саморегуляції прямо під час шиття. Психологиня пояснює: усе, чим наповнена жінка, вона вкладає в оберіг. Якщо нитка рветься або робота стопориться, Лора допомагає розібрати цю зупинку. Часто виявляється, що жінка намагалася зробити «нав'язане добро» – наприклад, пошити сорочку як сюрприз для чоловіка на фронті чи родичів, не запитавши їхньої волі.

Коли дівчата шиють в усвідомленому, спокійному стані, вони намагаються не слухати новини і не сваритися. Вони навіть удома починають вібрувати по-іншому. Чоловіки потім приходять і питають: "Коли там наступний марафон?", бо дружина стишується, стає спокійнішою до дітей та батьків. Вона стає настільки гармонійною, що роздає правильний Wi-Fi, який стабілізує всю родину,

– каже Лора.

Географія орнаментів: як вивчати Україну, вишиваючи

Окрім терапії, «Льолямарафон» працює як альтернативна карта України. Лора підштовхнула Тетяну до ще одного важливого кроку – присвячувати кожен новий сезон марафону вивченню конкретного регіону. Через вимушене переселення багато українців втратили домівки, і така географічна прив'язка до орнаментів Слобожанщини, Луганщини, Січеславщини, інших регіонів допомагає жінкам наново віднайти свій зв'язок із землею та власним корінням; познайомитися з унікальними орнаментами різних регіонів України

Тут вивчають логіку предків: вишивка на сорочці завжди була діалогом із ландшафтом. Тканина уособлювала Землю, хвилясті лінії – воду, отвори – повітря, а гострі кути – вогонь. Орнамент повторював географію: у Карпатах сорочки густі й щільно зашиті стібками, як тамтешні ліси, а на півдні, у степу – вільні, з великою кількістю незайнятого вільного простору.

Учасниці проєкту вивчають та відтворюють автентичні орнаменти Слобожанщини, Луганщини, Січеславщини та інших куточків України, повертаючи собі втрачений через переселення зв'язок із рідною землею © Особистий архів Тані Срібної

Найскладнішим етапом творення сорочки виявляється не техніка вишивки, а процес вишити сорочку самій собі. За словами організаторок, для дитини в «Охматдит» чи невідомому захиснику, про якого знаєш інколи тільки позивний і розмір одягу, жінки шують легко. Але коли справа доходить до власного одягу, часто вмикається внутрішній спротив.

До етапу – пошити собі – доходять не всі. Бо пошити собі – це заявити світу: "Я є, я цінна, я важлива". Наших мамусь, наших бабусь учили, що думати про себе — це егоїзм. Нас приучили віддавати все іншим, а про себе забувати,

– пояснює Лора Савчук.

Цей волонтерський коловорот працює без великих бюджетів, але постійно масштабується. Коли мами у пологових будинках розгортають пакунки з крихітними ляльками, вони часто плачуть, бо їх розчулює, що речі такої тонкої ручної роботи їм дарують безумовно. Згодом ці світлини немовлят у льолях через екрани смартфонів повертаються назад до жіночого кола, надихаючи на нові творення.

Всі льолі, вишиті на зустрічах Таня Срібна та Лора Савчук передають на
благодійність © Особистий архів Тані Срібної